

- meer ruimte. De vraag is wat meer kosten mee brengt.
3. a I bij kap. int. bedrijf
II bij arb. int. bedrijf
III als 2 e III
3. b op oerproducten zal eerder kort credit verkrijgbaar zijn dan op fabrikaten. Grootere installatie en gebouwen geeft betere gelegenheid voor lang crediet. Credietverstrekking aan afnemers is bij fabricatie waarschijnlijker.
4. Het risico onder a. I bedoeld zoowel als dat onder a. II is bij fabricatie grooter. Het risico onder b. bedoeld komt bij de samenkoppeling dezer bedrijven uitsluitend in de geheele onderneming tot uiting. Door op voorraad te graven ondervangt men het slechts voor een klein deel.

BEOORDEELING DER INZENDINGEN

YLLÉN. De kostenkwestie hebt U wel goed bekeken, doch de opzet om alleen de kosten te vergelijken is principieel onjuist. U schijnt dit in het slot zelf te voelen. Een groot bedrijfskapitaal gedurende korten tijd, kan wel betrekkelijk duurder zijn dan gedurende langen tijd, doch niet licht absoluut duurder. 7 punten.

STUDIE. U hebt uw uitwerking wat omslachtig gemaakt door de aangegeven systemen A, B en C elk afzonderlijk te behandelen, inplaats van ze direct tegenover elkaar te stellen. U hebt wel aan eenige feiten gedacht, die inderdaad belangrijk kunnen zijn, nml. of soms bij geringe drukte toch de heele fabriek moet meedraaien en of het graven soms in den winter moet worden stop gezet. De kwestie van de vraag beschouwt U wel op korten doch niet op langen termijn. 7 punten.

ALEX. U moet de vraag wel kinderachtig gevonden hebben. Zoo eenvoudig zijn dergelijke kwesties echter niet op te lossen. Dat de voordeelen van C voor de hand liggen is direct te zien, maar zooals U nu wel zal blijken zit er meer aan vast. 3 punten.

EILABE. Dat de afschrijving op installatie in beide gevallen gelijk zal zijn, kunt U niet meenen. Bij uw hoofdstuk 2 komt U daarop trouwens terug. Dat U de splitsing der afschrijving in een constant en een variabel deel er bij te pas brengt, bewijst wel dat U in de juiste richting geredeneerd hebt. U moet echter — deze opmerking geldt voor meer uitwerkingen — niet zoo zeer vragen naar wat men practisch jaarlijks zal afschrijven dan naar de totaal kosten aan installatie in verhouding tot de totale productie. Of men in een bepaald jaar te veel of te weinig afschrijft, doet — wat deze kwestie betreft — niet ter zake. Of het zou de psychologische overweging moeten zijn, dat men er licht toe komt op een installatie die niet het heele jaar werkt toch een zelfde percentage af te schrijven en dus een geheime reserve te kweken met alle voor- en nadeelen daaraan verbonden. De aanpassing aan grootere of kleinere vraag ziet U wel heel eenvoudig. Het risico verbonden aan de groote installatie gaat nog verder dan U denkt. 7 punten.

ZONDER MOTTO. Uw wijze van uitwerking heeft zeker bekorning, maar moet U niet doen vervallen in onvolledigheid. U zult misschien eens zijn, dat de indeeling der gepubliceerde uitwerking logischer is. 6 punten.

N. B. Als U in 't vervolg met copieerlint typt gelieve U

ook te copieeren. Uw uitwerking heeft nu alle andere bevekt.

TRIAL. De punten die U aanroert zijn niet slecht behandeld, maar het zou toeval zijn als U op deze wijze het geheele terrein bestreek. Zoo ziet U in 't geheel niet naar de punten 1. 2 aII, bI, II, 3 en 4 der gepubliceerde uitwerking. 5 punten.

IDVU. Gedeeltelijk geldt voor U hetzelfde als voor Trial. Aan punt 3 en 4 der gepubl. uitwerking hebt U wel even gedacht, maar I behandeld U ook in 't geheel niet en 2 zeer onvolledig. 5 punten.

S. v. A. Uwe indeeling in a, b, c en d lijkt op het eerste gezicht zeer systematisch maar is het toch heusch niet. De organisatorische en technische kwesties beziet U — en men kan dat van een abonnee op dit tijdschrift niet anders verwachten — toch uitsluitend van het standpunt der rentabiliteit, zoodat er geen tegenstelling over blijft. U bent ook veel te positief in uwe conclusies en ziet in 't geheel geen nadeelen van systeem C. 4 punten.

HOUD MOED. Als het geld om de onderneming op te zetten vandaag niet te krijgen is, zult U gunstiger tijden moeten afwachten. We verwijzen daarvoor naar uw eigen motto. Hoe U de zaak ook inricht zult U in dit bedrijf tijdelijke kapitaalbehoeften hebben. Ook weer zoo'n besliste meening. 5 punten.

No 3013. U hebt het geheel te veel bezien van een standpunt van financiering. Deze is wel belangrijk maar toch niet alles omvattend. U vermeldt zoo terloops — eigenlijk buiten verband met deze kwestie, immers U laat niet uitkomen in hoever het de keuze tussehen de drie genoemde systemen beïnvloedt — dat deze onderneming geen obligatieleening kan sluiten. Zijn juist uitgravingsondernemingen (mijnen, steengroeven enz.) daarvoor niet zeer geschikt in verband met het regelmatig vrij komende kapitaal? Uwe voorwaardelijke conclusies zijn juist gesteld. 7 punten.

CHANTECLAIR. Uw broer Cyrano de Bergerac kon logischer redeneeren. U splitst eerst in 4 factoren en dan den 3den factor weer in 4, nml. uw oorspronkelijke 1ste, 2de en 4de factor vermeerderd met een 5den. De indeeling offers voor kapitaaldienst, arbeid, grond, wijst op een begripsverwarring. Bij deze aan de economie ontleende indeeling van productiefactoren denkt men kapitaal als kapitaalgoederen en niet zooals U het opvat. Uw „kapitaaldienst” omvat immers ook weer de financiering van arbeid en grond. Tot de behandeling van den 4den factor zijt U noch in eerste noch in tweede instantie gekomen. 4 punten.

INSULINDE. Voor U geldt ongeveer hetzelfde als voor Trial. Aardige opmerkingen maar geen systematische behandeling. Legt U zich daar eens op toe. 5 punten.
J. P.

UIT HET BUITENLAND

Red. J. S. VAN AKKEREN

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

THE ACCOUNTANT

Registratie van accountants in Engeland

Na de rede van den voorzitter der „Society” op de najaarsvergadering te Cardiff, waarin door hem gewezen werd op de wenschelijkheid en mogelijkheid van registratie, is er in de laatste maanden weer een stroom van ingezonden stukken, met dit

onderwerp verband houdende. Zij zijn het gevolg van de hevige concurrentie, welke de „qualified” accountants ondervinden van de „unqualified” accountants en van de „income tax experts”.

Een inzender in het nummer van 10 November gaat zelfs zoover, dat hij wenscht, dat niet alleen de titel van „Accountant” zal worden beperkt tot geregistreerde menschen, doch dat alleen geregistreerde accountants hun bemiddeling zullen verleenen bij den fiscus ten behoeve van belastingplichtigen, en dat alleen zij zullen mogen optreden als company-auditors, liquidators, trustees in bankruptcy enz.

Het zijn in het bijzonder de jongere „qualified” accountants, die de concurrentie gevoelen en roepen om bescherming.

Om orde te scheppen in den chaos der meeningen loofde de redactie van „The Accountant” een prijs uit van 5 guineas voor de beste proeve van regeling der kwestie. Het bekroonde antwoord, dat voorkomt in het nummer van 9 Februari, drukken wij hieronder in extenso af. Men bedenke bij de lezing, dat een maximum aantal woorden was voorgeschreven.

Registration can best be dealt with by considering these questions:

1. What does Registration mean and what are the objects to be attained thereby?

2. What difficulties are encountered and how can they be overcome?

Registration means giving the accountancy profession the same legal recognition as is enjoyed by the medical, dental and legal professions. In these professions only registered persons are allowed to do work coming within the scope of their respective professions or to sue for fees, and no person's name is placed on the register until he has gone through a prescribed course of training and satisfied the authorities that he has attained at least a minimum standard of proficiency. Any persons infringing the rules of these professions are dealt with by the governing bodies.

The first step towards registration of the accountancy profession, therefore, must be to get a Bill through Parliament which will:

1. Establish a governing body consisting of members nominated by the existing Societies in agreed proportions, with power to deal with and, if necessary, prosecute persons not observing the rules of the profession.

2. Provide for the compilation of a register of accountants, and lay down rules with regard to future admissions to the register.

3. Reserve to registered accountants the right to use the title „Accountant”, to do work coming within the scope of the profession, and to sue for fees.

This third provision is important, otherwise unregistered persons will be evading the Act by doing accountancy work under such titles as „Income Tax Expert” or „Commercial Specialist” in the same way that the Dentists' Act of 1878 was evaded.

The principal difficulty is to frame a scheme which will

1. Be acceptable to all existing Societies of Accountants.

2. Not inflict hardship on

a. Members of existing Societies.

b. Practising accountants who are not members of any Society.

c. Persons who are, on the inception of the scheme, actually engaged as clerks to *practising accountants* and qualifying for admission to one of the existing Societies.

The existing Societies should all be recognised on condition they adopt and maintain a prescribed minimum standard of

examination and require all candidates to prove a certain number of years' experience *in the profession*. The scheme should then be acceptable to all. If some Societies wish to adopt a standard above the minimum there is nothing to prevent them. All medical qualifications are not equal.

All members of existing Societies, whether practising or not, and all unattached practising accountants who have been in practice for a prescribed period should be registered on the inception of the scheme. Those who have not been in practice for the necessary period should be given a limited time in which to prove their competence by passing a stipulated examination. Members of Societies would retain their individual designations „Chartered”, „Incorporated,” &c. The members of the older Societies would then lose nothing in prestige, the activities of the advertising man would be restricted, and for the future only experienced and trained men would be registered.

Clerks should be given a date by which they must register as students, stating the qualification for which they are preparing, examinations passed, and the experience with which they claim to be credited towards their qualifying service.

Future applicants for registration should be required to register as students on passing their Preliminary Examination and to serve the *whole* of their qualifying service subsequent to such registration. No persons should be admitted without examination. These rules should be inflexible.

The governing body could be financed by charging a small fee for each registration made, and a small subscription annually to each member of the profession.

Normalisatie van de jaarrekeningen van rubber-ondernemingen.

Zooals blijkt uit het nummer van 17 November, ontmoet het voorstel der commissie uit de Rubber Shareholders' Association inzake de „Standardisation of accounts” weinig sympathie van de zijde der rubber-ondernemingen.

Inrichting van administratiën

a. Tramwegen.

Het nummer van 8 September geeft een uitvoerige beschrijving van „Tramways Accounts and Costs.”

b. Gemeente-administratie.

In het nummer van 15 September vindt men het verslag eener lezing over „Abstracts of Accounts”, d.i. de gemeente-rekening.

Het nummer van 6 October geeft een uitvoerig artikel over „Comparative Methods of municipal and Commercial Finance and Accounting”; het nummer van 19 Januari een zeer uitvoerig artikel over „Organisation, Methods of Collection and scope of the rate-collector's department.”

c. Overdracht van aandelen en obligaties in England.

Het nummer van 15 September biedt een beschrijving van de administratie, noodig voor „Transfers and Transmission” bij groote public companies. Ook het nummer van 25 Augustus bevatte een uitvoerige verhandeling over hetzelfde onderwerp.

De uitdrukking „as shown by the books of the company” onthefft den controleur van geen verantwoordelijkheid behalve ten aanzien van transacties en feiten, welke niet zijn aangeteekend in de boeken; zij beteekent niet enkel dat de balans rekenkundig juist is voor zoover de boeken betreft.

Volgens den inleider zou het gewenscht zijn den vorm der door de Companies' Act voorgeschreven verklaring zoo te wijzigen, dat zij beantwoordt aan het vonnis van Mr. Justice Buckley (Newton versus *Birmingham Small Arms*), waarin deze als zijn meening te kennen gaf, dat het doel eener balans in de eerste plaats is aan te toonen, dat de financieele positie tenmin-

ste zoo goed is als daarin is aangegeven en niet om aan te toonen, dat zij niet beter is of kan zijn. Maar de inleider betwijfelt toch, of zelfs zulk een verklaring een groote verbetering zou zijn, want het schijnt hem toe, dat controleurs zelfs bij een dergelijke verklaring nooit in staat zouden kunnen zijn volledige verantwoordelijkheid te aanvaarden, dan alleen met betrekking tot „floating assets and liabilities”. Zij zouden niet kunnen instaan voor de waarde van goodwill en vaste goederen of voor de waarde of anderszins van „forward commitments” (b.v. voorverkoopen) en andere activa en passiva, welke te hunner kennis kunnen zijn gekomen.

De inleider stelt de vraag, of een auditor in staat is de gewone verklaring zonder eenig voorbehoud onder de balans te plaatsen, indien hij slechts een „balanscontrole” heeft uitgeoefend. Onder „balansonderzoek” meent de inleider te moeten verstaan een onderzoek van de boeken op een zekeren datum en een verificatie van de activa en passiva op de balans voorkomende. Persoonlijk kan de inleider niet begrijpen, hoe bij een dergelijke beperkte controle een verklaring zonder voorbehoud kan worden afgelegd, ofschoon het hem bekend is, dat er veel eminente Chartered accountants zijn, die met hem van meening verschillen. Een der punten op de balans is het winst- of het verliessaldo; slechts een volledige controle over de geheele boekingsperiode kan den controleur ten aanzien van dezen post bevredigen.

Indien de interne controle zoodanig is, dat een „intelligent” onderzoek van de samenstelling der winstrekening voldoende is om den controleur de zekerheid te geven, dat het saldo juist is, beschouwt hij dat geval niet noodzakelijk als een beperkte controle, maar bij gemis van zulk een systeem ziet de inleider niet, hoe men het redelijkerwijs stellen kan zonder een volledig onderzoek der administratie en transacties over de geheele boekingsperiode.

Verklaringen ten behoeve van prospecti.

De opmaking van deze verklaringen is volgens den inleider wellicht een van de verantwoordelijkste van al onze plichten als accountants en kan niet ernstig genoeg worden opgevat.

Het nominale kapitaal der maatschappijen, waarvan de prospecti in den loop van 1922 in *The Times* verschenen, bedroeg niet minder dan 440 millioen pond sterling, waarop inschrijvingen werden gevraagd tot een bedrag van 62 ½ millioen pond. In 90 % van de kapitaalsuitgiften waren de prospecti voorzien van verklaringen van Chartered accountants of werd mededeeling gedaan van het feit, dat Chartered accountants optraden als controleurs.

Vóór alles moet een verklaring volstrekt waar zijn, d.w.z. alle belangrijke factoren behooren er in te zijn verwerkt, althans voor zoover de cijfers betreft, om het publiek in staat te stellen zonder speciale technische kennis tot een redelijke conclusie te komen met betrekking tot de aantrekkelijkheid of anderszins van het te zijner kennis gebrachte voorstel. De inleider acht het b.v. zeer verkeerd in een verklaring slechts te vermelden, dat de winsten gedurende de laatste 3 jaren zoo en zooveel zijn, als de winsten groote fluctuaties hebben vertoond gedurende deze drie jaren of afnemende zijn. Wij behooren trouwe getuigen der feiten te zijn; de commissarissen (directors) zijn de rechters, die opsommen; het publiek is de jury, die in staat behoort te worden gesteld een redelijk vonnis uit te spreken.

Volgens den inleider behooren wij ons angstvallig te onthouden van het maken van andere dan rekenkundige gevolgtrekkingen uit de beschikbare gegevens en behooren wij in het bijzonder ons te onthouden van alles wat ook maar eenigszins naar profetie zweemt.

De inleider haalt dan enkele voorbeelden aan van accountantsverklaringen in prospecti van vele jaren geleden, waaruit blijkt, dat Chartered en Incorporated accountants zich toen wel lieten

verleiden tot het afgeven van profetische verklaringen en hij verheugt er zich over, dat tegenwoordig betere opvattingen heerschen.

Volgens den inleider is de volgende omschrijving een goede definitie van een ideale verklaring:

„one that conveys precisely the right shade of meaning to „anyone who carefully studies its every word and at the same „time creates the correct general impression in the mind of any- „one who reads it himself and with no more than ordinary care.”

Naar aanleiding van de inleidingen en de daarop volgende besprekingen maakt de redactie van *The Accountant* de volgende opmerkingen:

1. In de eerste plaats behoort geen verantwoordingsstuk door een accountant te worden ingediend, voor welk doel dan ook, tenzij er een rapport op voorkomt of wel een duidelijke verwijzing naar een rapport (a definite document embodying the features of a report). Het rapport, waarnaar verwezen wordt behoort er in het algemeen minder naar te streven het verantwoordingsstuk aan te vullen, dan wel de beteekenis ervan te omschrijven (limit its implications) en het behoort bovenal, eertijk en ondubbelzinnig den omvang der verantwoordelijkheid aan te geven. Op deze wijze is de lezer van een verantwoordingsstuk behoorlijk gewaarborgd, in zooverre dat hij ervan overtuigd kan zijn, dat het document in kwestie of authentiek of slechts ten deele authentiek is.

2. Volgens de redactie is het heel duidelijk, dat, indien een verklaring met of zonder rapport is afgegeven, op den accountant de plicht rust ervoor te waken, dat van de verklaring een wettig gebruik wordt gemaakt. Het komt menigmaal voor, dat door promotors de verklaringen van controleurs in prospecti worden aangehaald in zulk een verband, dat bij eventuele lezing er van de indruk wordt gewekt, dat de betreffende punten door de accountants geverifieerd. De redactie herinnert aan de gevallen, waarin de accountantsverklaring strekt om gevolgtrekkingen te ondersteunen, die ook den steun van de geloovige hoop behoeven. Het is natuurlijk — aldus de redactie — niet onze bedoeling, dat een auditor, wiens naam op het prospectus voorkomt, verplicht is verantwoordelijkheid te aanvaarden voor elke verklaring, die erin voorkomt, maar wij meenen, dat hij vóór de publicatie zich ervan behoort te overtuigen, dat door anderen van zijn aandeel in de zaak geen partij wordt getrokken, doordat ze zijn naam als een dekmantel gebruiken.

3. Het uiten van een meening, wel te onderscheiden van de vermelding van een feit, eischt de grootste zorg en omzichtigheid. Wij gaan niet zoo ver, dat we zeggen, dat meningen in een accountantsrapport misplaatst zijn, ofschoon we de redenen kunnen begrijpen, waarom sommigen dat standpunt hebben ingenomen. Meningen mogen, volgens de redactie, gerust worden uitgesproken, mits twee voorwaarden aanwezig zijn: de meening moet gegrond zijn op feiten, in het rapport genoemd; en de accountant moet in het bijzonder in staat zijn zich dat oordeel te vormen als resultaat van zijn gedetailleerd onderzoek der feiten in verband met zijn beroepskennis van dergelijke feiten.

d. Scholen.

In het nummer van 2 Juni treft men een lezing aan over „Education Accounts”.

e. Bedrijfs- en winstrekeningen.

In het nummer van 9 Februari vindt men het verslag eener lezing over „The presentation of trading—and profit and loss—accounts”.

f. Gasfabrieken.

Het nummer van 5 April geeft het verslag eener voordracht over „Gasaccountancy”.

g. Mechanisatie van Gemeentelijke administratiën.

In het nummer van 2 Februari vindt men het verslag eener

lezing over „Mechanical devices and modern accounting methods applied to municipal accounts”.

Behandeld worden: telmachines, rekenmachines, boekhoudmachines, tabulating machines (pons-, sorteer- en tabelleer-machines), kasregisters, munttelmachines, adressografen, drukmachines, en cheque-schrijfmachines.

Onder het hoofd „Boekhoudmachines” wordt uitvoerig de z.g. Public Utility machine besproken, welke machine kortelings in Noord-Amerika is ingevoerd en voorloopig alleen in gebruik is genomen door public utility companies (gasfabrieken, waterleiding- en electriciteitsmaatschappijen. Zij wordt blijkbaar verkocht door de Burroughs Adding machine Co.

Ook de tabulating-machines en kasregisters worden vrij uitvoerig besproken.

h. *Standard Cost in de zilverwerk-industrie.*

In het nummer van 23 Februari treft men een overdruk aan van een uitgave van de National Association of Cost Accountants te New York onder den titel „Standard Costs How to establish and apply them”, waaruit wij het volgende overnemen:

De vergelijking van periodieke kosten kan bevredigender geschieden door de kosten eener zekere periode te vergelijken met een maat-eenheid, zooals een „standard cost”, dan met de kosten eener vorige periode. Men krijgt b.v. een beter denkbeeld van de tendenz der kosten door te zeggen, dat de productiekosten over Januari 120% van de standaardkosten bedroegen, over Februari 132 %, dan door te vermelden, dat de productiekosten gedurende Februari 110 % van die over Januari bedroegen en de kosten van Januari 90 % van die der volgende maand. Bij de laatste methode blijkt niet, of het cijfer van Januari hoog of laag was, behalve bij een vergelijking, die echter volgens den schrijver niet veel te betekenen heeft. In al dergelijke gevallen gebruikte men een algemeene maat-eenheid, zooals b.v. een aannemer van wegen zijn kosten uitdrukt per *mile*.

Er zijn slechts weinig industrieën, welke zich leenen voor het stellen van een enkele maateenheid, doch het standard cost plan is niet aan een bepaald aantal eenheden gebonden. Deze eenheden worden tezamen gevoegd tot een kostprijs, die bekend is als de standaard-kostprijs en gebruikt wordt door heel de administratie heen als de maateenheid.

Standaardkosten kunnen de werkelijke kosten ten tijde van de vestiging min of meer nabij komen. De totale standaardkosten van alle in een zekere periode gefabriceerde artikelen worden vergeleken met de werkelijke kosten gedurende dezelfde periode, welke worden uitgedrukt in een percentage van de standaardkosten. Toepassing van deze verhouding op de standaardkosten van een artikel geeft den couranten kostprijs van dat artikel.

In het bedrijf waarin de schrijver werkzaam is, de International Silver Company te Meridan, Connecticut, worden de standaardkosten in hoofdzaak gebaseerd op reeds bestaande aantekeningen. Een standaard-eenheden prijs wordt vastgesteld voor alle materiaal en scrap. De gespecificeerde bedragen materiaal en scrap voor elk artikel worden gespecificeerd op de standaard-kostprijskaart. Voor elke afdeling is een standaard-loon tarief vastgesteld, dat gebaseerd is op de gemiddelde loonen in den tijd, waarin het system werd ingevoerd. Zoo noodig maakt men tijdstudies.

Aan de standaard-loonkosten wordt liet percentage standaard-eenhedenkosten voor elke afdeling toegevoegd.

De standaardkosten worden in de boekhouding gebruikt, om de standaardkosten te stellen tegenover de werkelijke productiekosten.

Voor de verdere toepassing op de zilverwerk-industrie verwijzen wij naar „The Accountant”.

BOEKBEOORDEELING

Staatshuishoudkunde voor Handelscholen, acte Handelswetenschappen en zelfstudie, door Mr. Dr. M. Spaander. 3e druk, P. Noordhoff, Groningen 1923, 567 blz.

De respectabele omvang van dit schoolboek wijst wel op den groei van de daarin behandelde leerstof sedert de oorsprongsjaren. Hij versterkt mij in de meening, dat economie niet alleen een vak is, dat steeds moeilijker kan worden beheerscht, doch ook, dat de jongelui, voor wie het boek bestemd is, wel bezien niet rijp zijn om zich in de vraagstukken, welke zich voortdurend ophoopen, behoorlijk in te werken. Dat ligt aan het vak, niet aan den heer *Spaander*. Het ligt aan den wetgever, die staatshuishoudkunde opnam onder de middelbare vakken. Wanneer men nu weet, dat naar mijn stellige overtuiging de economie meer op haar plaats ware in de doctoraal-studie aan de universiteit, dan in de studie voor het candidaats-examen ... Intusschen, de toestand gelijk hij nu eenmaal is, doet behoefte ontstaan aan schoolboeken, welke naast beschrijving vooral hoofdbegrippen geven en ettelijke vraagstukken op min of meer ruimere wijze behandelen en afdoen. Wanneer de leerlingen nu maar begrijpen, dat schoolboeken over dergelijk vak niet meer kunnen geven dan een overigens wettige, algemeene oriëntering, en ook vooral inzien, dat zij, wanneer het boek bestudeerd is, nog maar aan het begin staan van den langen, langen weg, en dat er van het geleerde slechts weinig werkelijk vaststaat, dan is daarmee het doel eener inleiding in het vak bereikt. Het gevaar, dat halve en minder dan halve kennis voor geheele wordt aangezien, en dat, wie een schoolboek zelfs van den omvang van het onderhavige heeft doorgewerkt, de economie „in den zak” heeft, moet zooveel mogelijk worden tegengegaan. Dit is de taak van den docent meer dan van den samensteller, al kan deze nu en dan wel eens op moeilijkheden wijzen.

De heer *Spaander* heeft goed gedaan met zijn Inleiding te bestemmen voor algemeene begripsomschrijving. Achtereenvolgens passeeren huishoudkunde, enkel-huishouden, gemeenschapshuishouding, staatshuishoudkunde, volkshuishoudkunde, wetenschap, het economisch motief, sociologie, homo economicus, econ. wet, inductieve methode, statische en dynamische economie de revue. Het lijstje zou gemakkelijker kunnen worden uitgebreid. Uit den aard zijn de algemeene begrippen het meest problematiek en dus het moeilijkst, zoodat critiek hier tamelijk goedkoop is. Ik zal mij dan ook maar tot een paar opmerkingen bepalen. Het ware, wat de volgorde betreft, meer rationeel geweest, met het begrip *wetenschap* te beginnen. Er steekt reeds in de rangschikking van de begrippen — immers wèl bezien *begripsontwikkeling* — een stuk deductie! En deze doet ze, wegens de samenhang, dan weer beter in het geheugen hangen. Een goed voorbeeld van hetgeen ik bedoel geeft de Inleiding van „de Grondslagen der Volkshuishouding” van prof. Verrijn Stuart. — Verder nog dit: „men”, d.w.z. de heer *Spaander*, noemt *huishoudkunde*: „het redelijk streven van den mensch, om zoo voordeelig mogelijk de beschikking over goederen en diensten te verkrijgen, teneinde die doelmatig aan te wenden voor de bevrediging zijner behoeften.” Het komt mij voor, dat dergelijk praktisch streven van den mensch niet zelf de huishoudkunde, d.i. wetenschap, zijn kan, wèl dat het voorwerp van wetenschappelijk onderzoek is en zich door de resultaten daarvan laat leiden. Men kan, bij zulke opperste begrippen, moeilijk te nauwkeurig zijn, omdat anders al bij den aanvang misverstand binnensluipt.

Op de inleiding volgt een zeer goede uiteenzetting van de